

Θέματα Εφαρμοσμένης Πολιτικής Ανάλυσης

Ενότητα 14.6: Τα Κόμματα III

Θεόδωρος Χατζηπαντελής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Τα κόμματα III

Σχέσεις κόμματος και εκλογέα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Παρουσίαση εργασίας από Γρηγόρη Μάρκου

Σχέσεις κόμματος και εκλογέα

Θεωρητικό πλαίσιο

- Γκράμσι: Ένα κόμμα ποτέ δεν υπάρχει στο κενό, χωρίς κοινωνική βάση και δεν είναι ένας απλός οργανωτικός μηχανισμός, αλλά ιδεολογικός και πολιτικός οργανωτής.
- Τα κόμματα και οι εκλογείς έχουν την τάση να βλέπουν ο ένας το άλλο ως ένα μέσο επίτευξης των στόχων του.
- Η σχέση κοινωνίας και κόμματος προσδιορίζεται μέσω της «έννοιας της εκπροσώπησης».
- Κάθε κομματικός σχηματισμός διαμορφώνει συγκεκριμένες «σχέσεις εκπροσώπησης» με τις κοινωνικές τάξεις και ορίζει την φυσιογνωμία του αναλόγως του πολιτικού του προγράμματος, της οργανωτικής του δομής και της θέσης του στο κομματικό σύστημα.
- Η κίνηση των κοινωνικών τάξεων και των σχέσεων εξουσίας, διαμορφώνει και τα πολιτικά κόμματα, ενώ οι σχέσεις εκπροσώπησης είναι που συμπυκνώνουν την οργανωτική δομή και τα πρόγραμμα τους.

Σχέση κόμματος-εκλογέα

- Η θεωρία της κομματικής ταύτισης (Σχολή του Μίσιγκαν) και η πολιτική κινητοποίηση, εξηγεί με τους όρους της ψυχολογικής και συναισθηματικής ταύτισης την υποστήριξη σε ένα κόμμα. Αυτή η θεωρία αναφέρει ότι αναπτύσσεται μεταξύ εκλογέα και κόμματος ένας συναισθηματικός δεσμός, που δεν σπάει εύκολα. Η κομματική ταύτιση μεταδίδεται συνήθως εντός της οικογένειας «από γενιά σε γενιά», επηρεάζεται από κοινωνικό-πολιτιστικούς παράγοντες και από τον βαθμό ενασχόλησης των πολιτών με την πολιτική.
- «Πελατειακές σχέσεις»: μια θεωρία η οποία έβλεπε τη σχέση κοινωνίας-κομμάτων ως μια σχέση εξάρτησης, που πραγματοποιούνταν από τοπικά δίκτυα στη βάση του προσωπικού οφέλους.
- «Καταναλωτής-Ψηφοφόρος»: ο εκλογέας ελέγχει τις «προσφορές» που του δίνουν τα κόμματα και τους υποψηφίους και επιλέγει με βάση τις «αγοραστικές του συνήθειες» (προηγούμενες ψήφοι), από την προτίμηση σε γνωστές μάρκες/ φέρμες (κομματική ταύτιση) και από τις πιέσεις που του ασκούνται από τον κοινωνικό περίγυρο του.

1. Τι επιζητά το κόμμα από τον εκλογέα;

- Με βάση την τυπολογία των κομμάτων:
- Τα κόμματα στελεχών δεν έχουν συνήθως μαζική συμμετοχή και δεν επιζητούν από τον ψηφοφόρο τους να συμμετέχει ενεργά.
- Τα μαζικά κόμματα επιθυμούν έναν εκλογέα που να συμμετέχει ενεργά στην πολιτική και στις αποφάσεις του κόμματος, για να έχει μια συγκροτημένη και ισχυρή βάση ψηφοφόρων/μελών.
- Τα πολυσυλλεκτικά κόμματα δεν είναι παράγοντας της κοινωνίας που επιδιώκουν την επιρροή πάνω στο κράτος και διατηρούν περιορισμένες σχέσεις με τους ψηφοφόρους τους.
- Τα κόμματα κράτους φαίνεται να «παραγκωνίζουν» τα μέλη τους.

2. Τι επιζητά ο εκλογέας από το κόμμα;

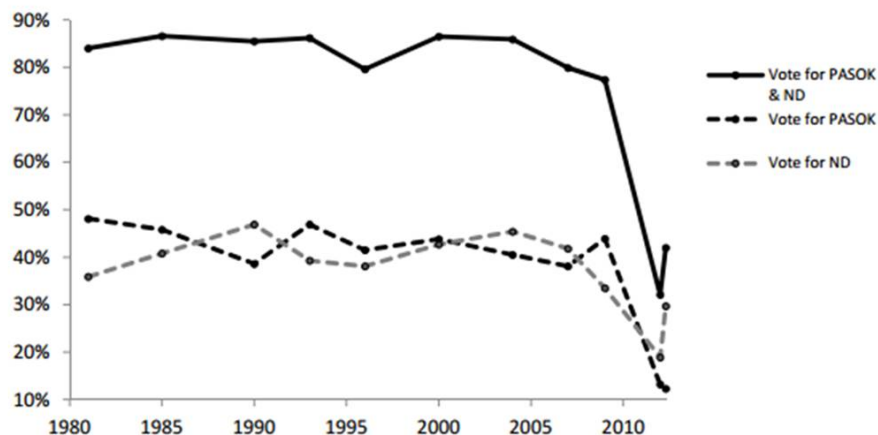
- Downs: Η πολιτική κινητοποίηση ενός εκλογέα (απλή συμμετοχή, μόνιμη ένταξη στο κόμμα κλπ) πραγματοποιείται εξαιτίας του πολιτικού του προγράμματος και των οφελών που προσδοκά να καρπωθεί.
- Σύμφωνα με το μοντέλο Fiorina, η απόφαση της στράτευσης με κάποιο κόμμα δεν είναι η ορθολογική κρίση του ψηφοφόρου για τις θέσεις και τα προγράμματα του κόμματος αλλά κυρίως το αναδρομικό όφελος από τα αποτελέσματα της πολιτικής τους δράσης.
- Ο Campbell από την πλευρά του θεωρεί ότι κάποιοι πολίτες έχουν την αίσθηση ότι μπορούν να βοηθήσουν για να έρθει μια κοινωνική αλλαγή (πολιτική αποτελεσματικότητα).
- Ο Ware προτείνει ότι είναι καλύτερα να κατηγοριοποιήσουμε τη πολιτική συμμετοχή με βάση τα πολιτικά κίνητρα του ατόμου και συγκεκριμένα αυτά είναι: α) τα υλικά κίνητρα, β) τα κίνητρα αλληλεγγύης και γ) τα κίνητρα σκοπιμότητας.

Βουλευτικές Εκλογές Μαΐου-Ιουνίου 2012

Εθνικές εκλογές, Υπουργείο Εσωτερικών

Figure 1. The Collapse of the Stable Two-Party System: PASOK and New Democracy Percentages in National Elections, 1981-2012*

*May and June elections 2012

- Κατάρρευση δικομματισμού (ΠΑΣΟΚ-ΝΔ) από 78%-85% (2009) στο 38%-58% (2012).
- Διάρρηξη σχέσεων μεταξύ κομμάτων-εκλογέων.
- Δυσaréσκεια των πολιτών με τις αποφάσεις των κυβερνήσεων μετά την κρίση (λιτότητα, Μνημόνιο).
- Κατάρρευση παλαιών κομματικών ταυτίσεων.

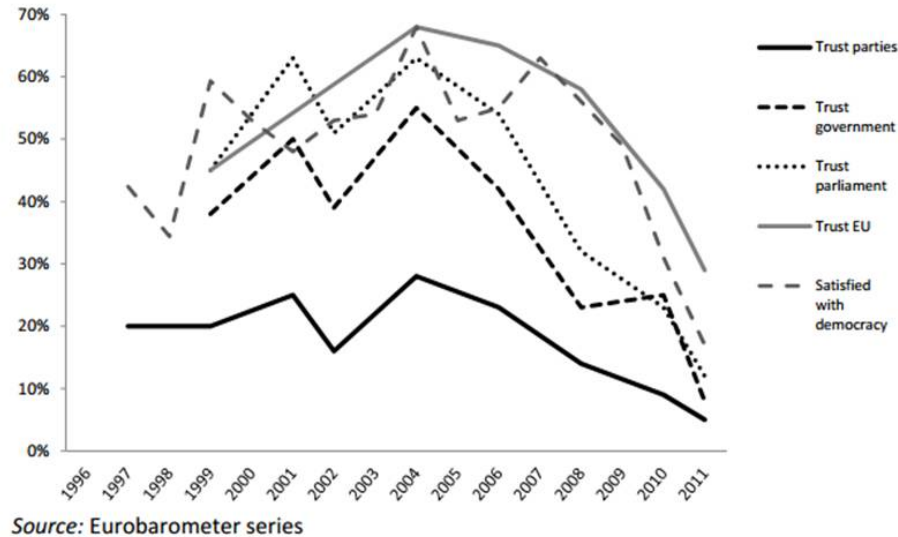
Διάγραμμα 1

Εμπιστοσύνη απέναντι στο πολιτικό σύστημα και στα κόμματα

1996-2011, Δείκτης Εμπιστοσύνης

Figure 3. Satisfaction with Democracy and Trust towards Political Institutions and European Union, 1997-2011

- Ο δείκτης εμπιστοσύνης προς το κοινοβούλιο ενώ παλαιότερα παρέμενε υψηλός, πλέον προσεγγίζει μονοψήφιο ποσοστό.
- Η πτώση αρχίζει το 2004 (κυβέρνηση ΝΔ, σκάνδαλα).
- Η επιτάχυνση της πτώση της εμπιστοσύνης τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε συνάρτηση με την συγκυρία της κρίσης.
- Αυτοί που δηλώνουν ικανοποιημένοι με την δημοκρατία είναι λιγότεροι σε σχέση με το παρελθόν.

Διάγραμμα 2

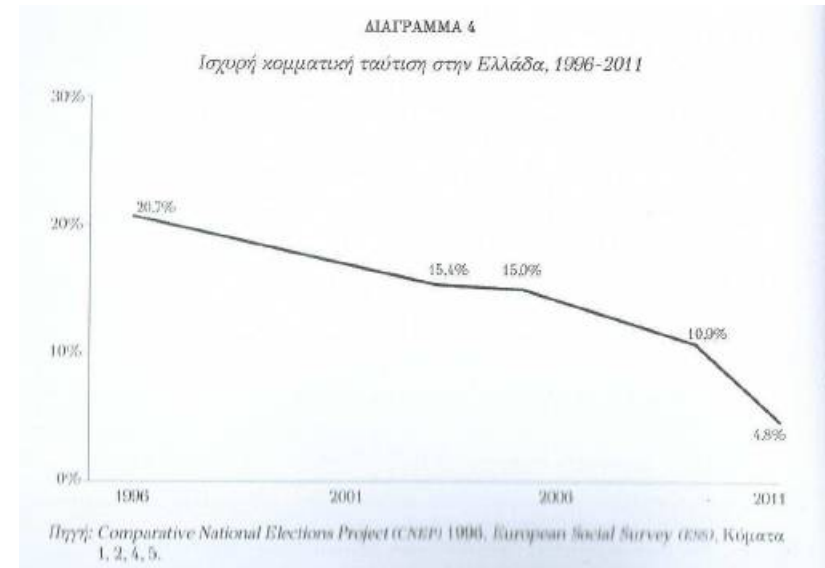
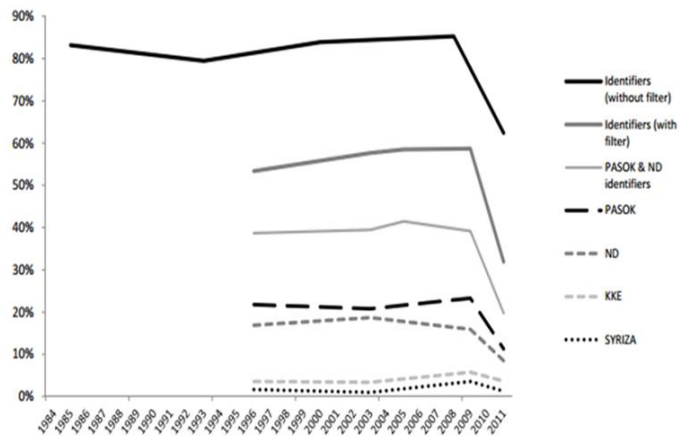

Κομματική ταύτιση

Sources: EKKE 1985, OPINION 1993; CNEP 1996; MRB 2000, 2011; ESS 1, 2, 4, 5

Διάγραμμα 3 - 4

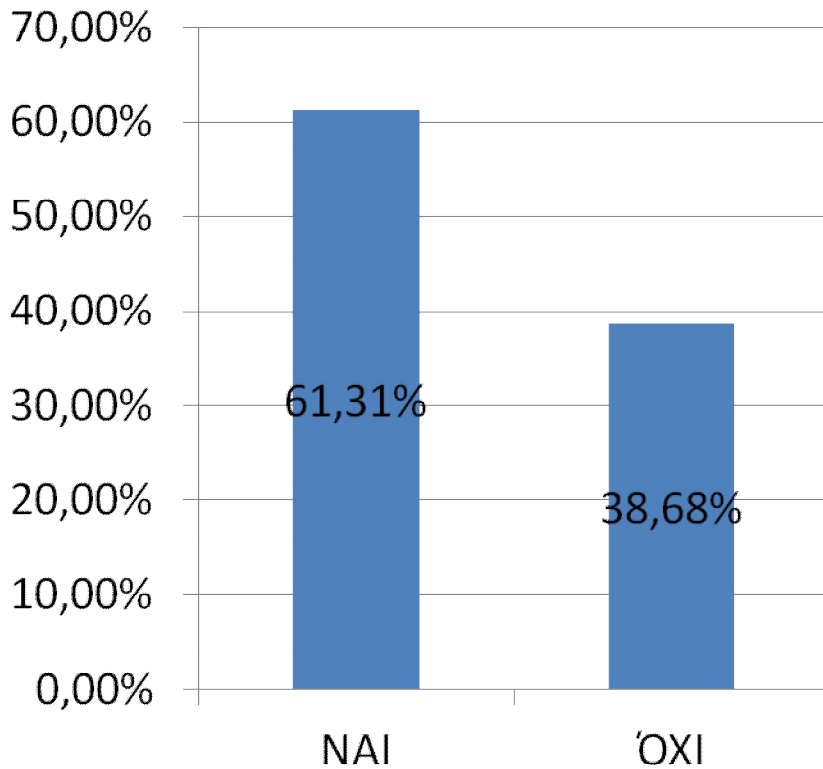
Figure 2. Party Identification in Greece, 1985-2011

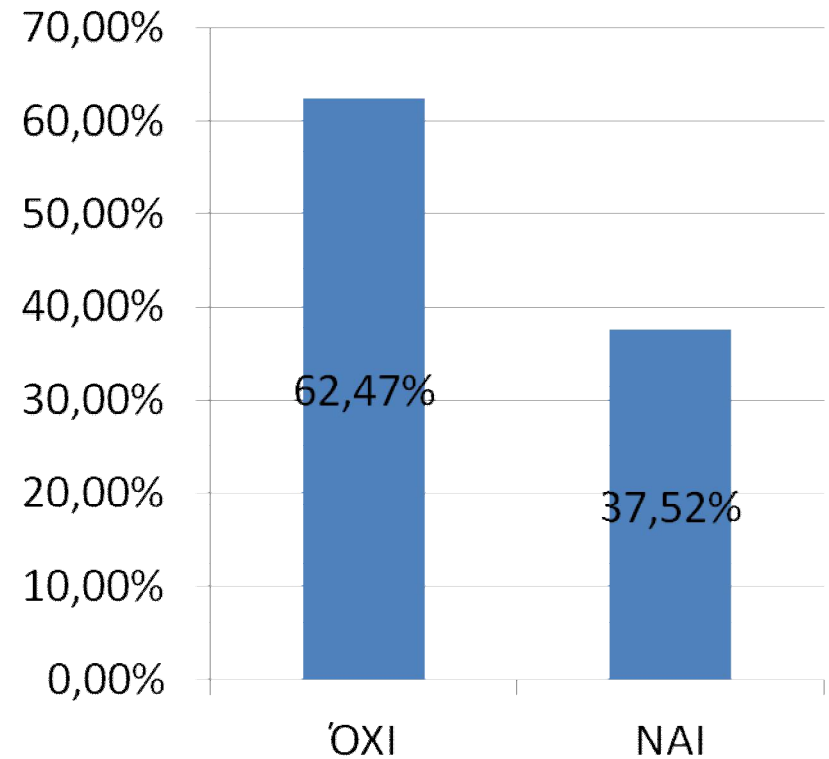
- Πτώση κομματικής ταύτισης των κομμάτων της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ.
- Πτώση της ισχυρής κομματικής ταύτισης (αυτοί που αισθάνονται πολύ κοντά σ' ένα κόμμα).
- Ένας σημαντικός λόγος είναι η αδυναμία των κομμάτων να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της εκλογικής τους πελατείας στην εποχή της λιτότητας και του Μνημονίου.

Αισθάνεστε κοντά σε κάποιο κόμμα;

Διάγραμμα 5: 2006

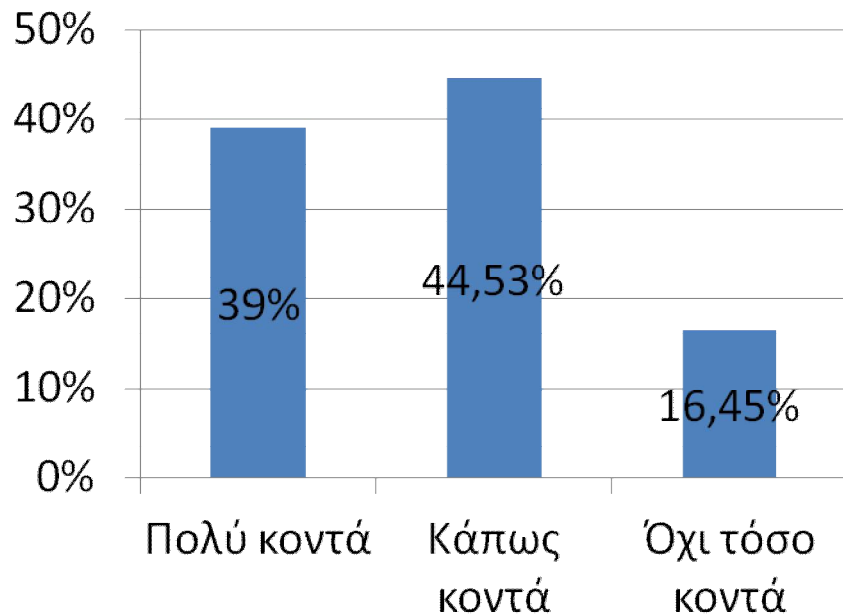
Διάγραμμα 6: 6/2012

Hellenic Voter Study 2009 & 2012, AUTH

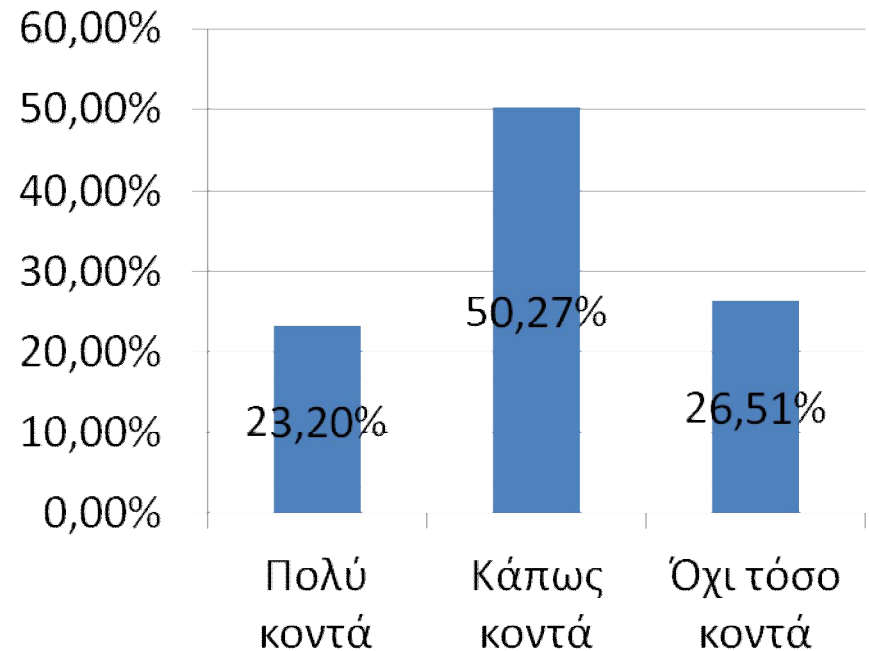
Πόσο κοντά αισθάνεστε σε κάποιο κόμμα;

2009

Διάγραμμα 7

6/2012

Διάγραμμα 8

Hellenic Voter Study 2009 & 2012, AUTH

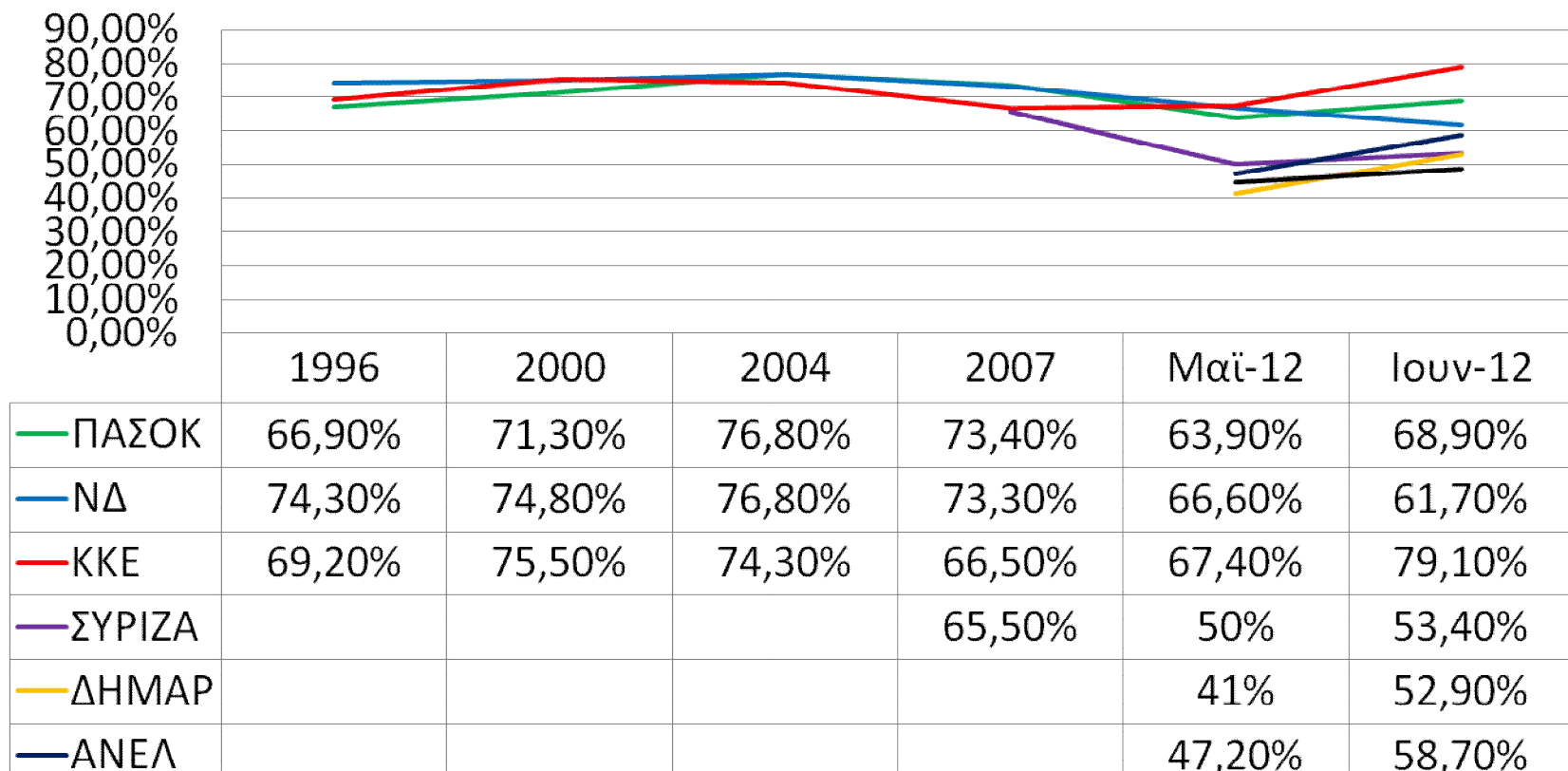
Ποσοστό που αισθάνεται κοντά στο κόμμα που ψήφισε 1

	1996	2000	2004	2007	5/2012	6/2012
ΠΑΣΟΚ	66.9%	71.3%	76.8%	73.4%	63.9%	68.9%
ΝΔ	74.3%	74.8%	76.8%	73.3%	66.6%	61.7%
ΚΚΕ	69.2%	75.5%	74.3%	66.5%	67.4%	79.1%
ΣΥΡΙΖΑ				65.5%	50%	53.4%
ΔΗΜΑΡ					41.4%	52.9%
ΑΝΕΛ					47.2%	58.7%
ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ					44.6%	48.5%
ΣΥΝΟΛΟ	63.6%	71.0%	74.6%	69.8%	53.1%	57.8%

Πίνακας 1: Exit Polls της Opinion, 1996-2000-2004-2007, Κοινό Exit Polls 2012.

Ποσοστό που αισθάνεται κοντά στο κόμμα που ψήφισε 2

Διάγραμμα 9: Exit Polls της Opinion, 1996-2000-2004-2007, Κοινό Exit Polls 2012.

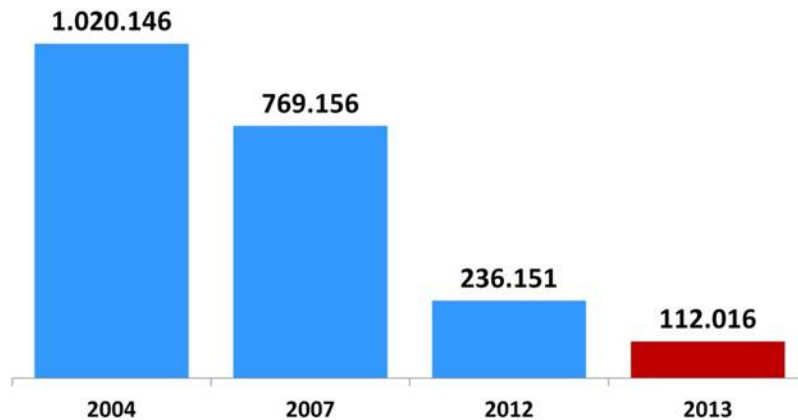
ΠΑΣΟΚ (1)

- Το καταστατικό του κινήματος αναφέρει ότι επιδιώκει την ζωντανή και ανοιχτή σχέση με την κοινωνία, όμως το ΠΑΣΟΚ φαίνεται να μην το ακολουθεί.
- 1. Κάποιοι θεωρούν ότι οι εκσυγχρονιστικές πολιτικές του Κ. Σημίτη άρχισαν να μεγαλώνουν την απόσταση του κόμματος από την κοινωνία.
- 2. Η αλλοίωση της οργανωτικής δομής του ΠΑΣΟΚ είχε ως αποτέλεσμα την αποσύνδεση του κέντρου λήψης αποφάσεων από τα κομματικά όργανα, με αποτέλεσμα στο πέρασμα των χρόνων να αλλοιωθεί αισθητά και η κοινωνική και εκλογική του βάση.
- 3. Ο Πρόεδρος πλέον δεν εντάσσεται σε κάποιο κομματικό όργανο, επιλέγει ο ίδιος τους υποψηφίους και αποφασίζει για τις πολιτικές που θα ακολουθήσει το κόμμα.
- 4. Η ψήφιση του Μνημονίου και η κυβερνητική συνεργασία που σύνηψε με την ΝΔ και το ΛΑΟΣ, σηματοδότησε ίσως το τέλος της σχέσης ΠΑΣΟΚ και ελληνικής κοινωνίας.

ΠΑΣΟΚ (2)

3. Η συμμετοχή των μελών & των φίλων του ΠΑΣΟΚ, στις εσωκομματικές διαδικασίες, 2004-2013

Πηγή: ΠΑΣΟΚ, επίσημες ανακοινώσεις

METRONANALYSIS

Νέα Δημοκρατία, ΣΥΡΙΖΑ (1)

- Μετά το 1984 η ΝΔ προσπάθησε να οργανωθεί και να μετατραπεί σε ένα κόμμα μαζών όπως το ΠΑΣΟΚ, ωστόσο ποτέ δεν το πέτυχε στο βαθμό που το πέτυχε η οργανωτική δομή του ΠΑΣΟΚ.
- Η ΝΔ μετατράπηκε σε κόμμα του «κράτους» και παραγκώνισε τα μέλη της, λειτουργώντας μονόπλευρα, ως μέρος του κρατικού πολιτικού μηχανισμού.
- Διατάραξε τις σχέσεις της με τους ψηφοφόρους της μέσω αυτής της μετατροπής και μέσω των πολιτικών της (π.χ. Μνημόνιο) και μειώθηκε η κομματική ταύτιση.
- Ο ΣΥΡΙΖΑ επιθυμεί την συμμετοχή των πολιτών στις εσωτερικές διαδικασίες, και γι' αυτό τον λόγο επιθυμεί όσοι τον υποστηρίζουν εκλογικά, να γίνονται μέλη του.
- Αν και τα ποσοστά των ταυτισμένων του ΣΥΡΙΖΑ δείχνουν μικρά σε σύγκριση με των ψηφοφόρων της ΝΔ, του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ, στην πραγματικότητα είναι πιο εντυπωσιακά, καθώς οι περισσότεροι ψηφοφόροι του ΣΥΡΙΖΑ ψήφισαν το κόμμα για πρώτη φορά το 2012.

Νέα Δημοκρατία, ΣΥΡΙΖΑ (2)

	1996	2000	2004	2007	5/2012	6/2012
ΝΔ	74.3%	74.8%	76.8%	73.3%	66.6%	61.7%
ΣΥΡΙΖΑ				65.5%	50%	53.4%

Πίνακας 2: Exit Polls της Opinion, 1996-2000-2004-2007, Κοινό Exit Polls 2012.

ΚΚΕ, ΑΝΕΛ

- Η επαφή που διατηρεί με το μέρος της κοινωνίας σήμερα είναι σημαντική μέχρι σήμερα.
- Μέσα στις συνθήκες της πώλωσης, που δημιουργήθηκαν μετά την κατάρρευση του ελληνικού δικομματισμού στις πρώτες εκλογές και της κάθετης ανόδου του ΣΥΡΙΖΑ, το ΚΚΕ έχασε το 27% των ψηφοφόρων του Μαΐου. Διατηρεί υψηλή κομματική ταύτιση.
- Η εκλογική τους πορεία παρουσιάζεται πτωτική.
- Όμως το 2012 παρουσίασαν σημαντική κομματική ταύτιση, σχετικά με την πρόσφατη ίδρυση τους.

ΔΗΜΑΡ, ΛΣ-ΧΑ

- Οι πολιτικές της επιλογές φαίνεται ότι τελικά δεν έπεισαν το μεγαλύτερο μέρος των ψηφοφόρων της να συνεχίσουν να την στηρίζουν και διαταράχθηκαν εξαιρετικά οι σχέσεις κόμματος-εκλογέων.
- Η πτώση της εκλογικής επιρροής της ΔΗΜΑΡ άρχισε μετά το Μνημόνιο 2 και συνέχισε καθοδικά.
- Σημαντική ταύτιση για ένα τόσο νέο κόμμα.
- Η Χρυσή Αυγή (Χ.Α.) επιθυμεί την άμεση συμμετοχή των ψηφοφόρων του στην πολιτική κινητοποίηση.
- Η Χ.Α. συσπείρωσε μια εκλογική βάση, η οποία δεν μπορεί να διασπαστεί εύκολα.
- Η κομματική της ταύτιση είναι περίπου στα επίπεδα της ΔΗΜΑΡ και των ΑΝΕΛ.

ΚΚΕ, ΑΝΕΛ, ΔΗΜΑΡ, ΛΣ-ΧΑ

	1996	2000	2004	2007	5/2012	6/2012
	1996	2000	2004	2007	5/2012	6/2012
ΚΚΕ	69.2%	75.5%	74.3%	66.5%	67.4%	79.1%
ΑΝΕΛ					47.2%	58.7%
ΔΗΜΑΡ					41.4%	52.9%

Πίνακας 3 Exit Polls της Opinion, 1996-2000-2004-2007, Κοινό Exit Polls 2012.

Τέλος πρέπει να αναφέρουμε ότι:

- Ο αυξημένος αριθμός κομματικά ταυτισμένων με τον ΣΥΡΙΖΑ και τα υψηλά ποσοστά που παρουσιάζουν νέα κόμματα όπως η ΔΗΜΑΡ και οι ΑΝΕΛ, τοποθετούν θεμελιακά ζητήματα εγκυρότητας μεταξύ της κομματικής ταύτισης και του δείκτη αισθήματος εγγύτητας.
- Η κομματική ταύτιση (ο ισχυρός συναισθηματικός δεσμός) μέσα σε συνθήκες κρίσης ίσως οδηγούν σε ρήξη των εκλογέων με τα κόμματα. Όμως να μην αγνοούμε ότι σε περιόδους πόλωσης η αύξηση της «εγγύτητας» σε κάποια κόμματα μεταβάλλεται εύκολα
- Έτσι πρέπει να πούμε ότι η ερμηνεία των επιπέδων εγγύτητας πρέπει να γίνεται με επιφυλακτικότητα.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Διάγραμμα 1: Πηγή, Υπουργείο Εσωτερικών, Εθνικές Εκλογές 2012 .
- Διάγραμμα 2-4: ΕΚΚΕ 1985, Opinion 1993; CNEP 1996; MRB 2000, 2011; ESS 1,2,3.
- Διάγραμμα 5-9: Hellenic Study 2009 & 2012, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Πίνακας 1-3: Exit Polls της Opinion, 1996-2000-2004-2007, Κοινό Exit Polls 2012.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεόδωρος Χατζηπαντελής. «Θέματα Εφαρμοσμένης Πολιτικής Ανάλυσης. Τα κόμματα III». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS317/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Σωτήρογλου Μαρίνα
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

